

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษานานาชาติ ในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนครั้งนี้ ผู้ศึกษา ได้ทำการศึกษาค้นคว้าตำราและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา โดยจำแนกเนื้อหา สาระตามลำดับดังนี้

1. ความหมาย ความสำคัญและประโยชน์ของการอ่าน
2. นิสัยการอ่านและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนิสัยการอ่าน
3. การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน
4. แนวคิดและแนวทางการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านสำหรับเด็กไทย
5. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมาย ความสำคัญและประโยชน์ของการอ่าน

ความหมายของการอ่าน

การอ่าน หมายถึง การเสาะแสวงหาความรู้ ความสำเร็จ ความเพลิดเพลิน ผ่อนคลาย บำบัด และอีกมากมายตามจุดมุ่งหมายของผู้อ่านอันจะนำมาซึ่งการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีทักษะในการดำเนินชีวิต ความหมายของการอ่านนั้น มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2549 ให้ความหมายว่าการอ่านเป็นวัฒนธรรมในการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ ปัจจุบันสังคมโลกเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และแข่งขัน การอ่านจึงเป็นวิธีที่จะช่วยให้มนุษย์ได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และแนวคิดใหม่ ๆ อันจะเป็นการพัฒนาตนเองและรู้จักปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2540, หน้า 2) กล่าวว่า การอ่าน หมายถึง การเสาะแสวงหา

ความรู้ นอกเหนือจากการสอนในห้องเรียน

จิราพร คำด้วง (2546, หน้า 7) ให้ความหมายว่า การอ่านเป็นชุมทรัพย์ทางปัญญาที่ยั่งยืน

ที่สุด

นิตยา ประพฤติกิจ (2532, หน้า 1) ให้ความหมายว่า การอ่านเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการศึกษาทุกสาขาวิชา การอ่านจะทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542, หน้า 11) กล่าวไว้ว่า การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่เกิดจนโต และจนกระทั่งถึงวัยชรา การอ่านทำให้รู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทั่วโลก ทำให้ผู้อ่านมีความสุข มีความหวัง และมีความอยากรู้อยากเห็น การอ่านมีประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง คือ พัฒนาการศึกษา พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เป็นคนทันสมัย ทนต่อเหตุการณ์ และสนองความอยากรู้อยากเห็น นอกจากนี้ การจะพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้ ต้องอาศัยประชาชนที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งความรู้ต่างๆ ก็ได้มาจากการอ่านนั่นเอง

จากความหมายต่าง ๆ ข้างต้น ทำให้เห็นว่า การอ่าน เป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิตแบบองค์รวม ทั้งต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ

ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านมีความสำคัญต่อมนุษย์ทุกเพศทุกวัย เพราะการอ่านเป็นการเพิ่มพูนความรู้ เป็นทักษะในการดำเนินชีวิตในสังคมแห่งยุคข่าวสารที่ไร้พรมแดน เป็นประโยชน์ทั้งต่อการพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติ ให้มีความเจริญก้าวหน้า ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542ก, หน้า 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่เกิดจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และจนกระทั่งถึงวัยชรา ปัจจุบันการอ่านเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ การอ่านถือเป็นปัจจัยที่ 5 นอกเหนือจาก ปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค โลกในปัจจุบันเป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดน มนุษย์ที่อาศัยอยู่กันคนละประเทศ อยู่ห่างไกลคนละซีกโลก มีภาษาและเชื้อชาติที่แตกต่างกัน แต่ข้อมูลและการสื่อสารสามารถส่งถึงกันได้อย่างรวดเร็วโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เหล่านี้ มีประโยชน์ต่อผู้อ่านในการนำไปใช้ เพื่อเป็นคติเตือนใจ แก้ปัญหาและพัฒนาตนเองทั้งด้านการศึกษาเล่าเรียน การประกอบอาชีพ ครอบครัวยุคใหม่ การดำเนินชีวิตประจำวัน และการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และยังสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสังคม อันจะทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า ผู้เขียนคนเดียวกัน (2542ข, หน้า 2) ยังได้กล่าวไว้อีกว่า การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสนองความอยากรู้อยากเห็นอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ได้ทุกเรื่อง ซึ่งมีอยู่ในทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภท โดยเฉพาะความอยากรู้อยากเห็นข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในโลกนี้ที่มีทั้งข่าวดีและข่าวร้าย

สุพรรณิ วราทร (2545, หน้า 4-5) ให้ความสำคัญของการอ่านว่า โลกมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งในด้านวิทยาการ ความคิด สังคม และสภาพแวดล้อม มนุษย์จึงมีความจำเป็นต้องหาความรู้และติดตามข่าวสารต่างๆ เพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

รัญจวน อินทรกำแหง (2525, หน้า 13) มองความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนมีความรู้รอบตัว ทันยุคสมัย ทำให้ปรับปรุงตัวเองให้ทันต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้เป็นอย่างดี

กานต์มณี ศักดิ์เจริญ (อ้างใน กรมวิชาการ, 2543, หน้า 89) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต เพราะการอ่านมีส่วนช่วยสร้างความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ผู้ใดมีความสามารถในการอ่านหนังสือเป็นพิเศษ มักจะมีโอกาสเจริญก้าวหน้าในอาชีพและชีวิตมากกว่าคนอื่น เพราะโลกปัจจุบันเรียกได้ว่าเป็นโลกของการอ่าน เพราะการอ่านแทรกอยู่ในกิจกรรม ทุกประเภท และทุกแห่ง

ชูลี อินมั้น (2533, หน้า 2) ได้ให้ความสำคัญของการอ่านใกล้เคียงกันคือ การอ่านเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสร้างความสำเร็จในการดำเนินชีวิต เพราะการอ่านเป็นการพัฒนาชีวิตให้ก้าวทันต่อโลกและสิ่งต่างๆรอบตัว ผู้ใ้อ่านมากก็จะสามารถพัฒนาทักษะในการดำเนินชีวิตให้สำเร็จได้มาก

สนิท ตั้งทวี (2526, หน้า 278-279) มองความสำคัญของการอ่านดังนี้

1. การอ่านช่วยสร้างความสำเร็จในการดำเนินชีวิตของบุคคล
2. การอ่านเป็นกระบวนการที่สำคัญในการแสวงหาความรู้ของมนุษย์
3. การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อใช้สำหรับการเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

และกว้างขวาง

จิรนนท์ มั่งมุล (2547, หน้า 8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านมีความสำคัญต่อคนทุกเพศทุกวัย การที่เห็นคุณค่าของหนังสือและมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน และมีใจรักการอ่านที่จึ่กันควั่่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำ

จากความสำคัญของการอ่านที่ได้กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่า การอ่านเป็นอุปกรณั่ที่จำเป็นและสำคัญในการดำรงชีวิตที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จ ความก้าวหน้า สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง สังคมและประเทศชาติ

ประโยชน์ของการอ่าน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542ก, หน้า 3) กล่าวไว้ว่า การอ่านมีความจำเป็นต่อการศึกษาเล่าเรียน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ตั้งแต่อนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและจนกระทั่งถึงอุดมศึกษา เพื่อช่วยในการค้นคว้า เขียนรายงาน ทำการบ้าน เป็นคู่มืออ่านประกอบการเรียนการสอน ทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร หลังจากนั้นเมื่อจบการศึกษาแล้วการอ่านจะเป็นประโยชน์ต่อการนำความรู้มาใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข คนที่เรียนหนังสือเก่งมักจะอ่านหนังสือเก่ง คนที่เรียนหนังสือไม่เก่งจะไม่ชอบอ่านหนังสือ คนที่จะเรียนหนังสือจนประสบความสำเร็จและสามารถ

ศึกษาต่อในระดับสูงๆ ได้นั้นจะต้องเป็นนักอ่าน ที่อ่านอยู่เป็นประจำ ส่วนเย็นใจ เลขาวิช (อ้างใน กรมวิชาการ, 2544, หน้า 8) สรุปไว้ดังนี้

1. ส่วนที่จำเป็นระดับพื้นฐาน

- การอ่านเป็นการเสริมสร้างชีวิตที่มั่นคงและปลอดภัยได้ เพราะการอ่านจะนำมาซึ่ง ความรู้ความเข้าใจในสภาพสังคม เช่น ผู้ที่ประกอบอาชีพในทางธุรกิจ ถ้ามีนิสัยในการชอบอ่าน หนังสือก็จะทราบความเคลื่อนไหวในวงการธุรกิจ

- การอ่านเปิดโอกาสให้คนมีอิสระเสรีภาพตามสิทธิมนุษยชน ไม่ถูกครอบงำในทาง ความคิด สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของตนเองในการแสดงความคิดเห็นได้ในขอบเขตของ กฎหมายและประเพณีของสังคมได้อย่างเหมาะสม ผู้ที่อ่านมากย่อมมีโลกทัศน์ที่กว้างขวาง

2. ส่วนที่จำเป็นต่อการเพิ่มคุณภาพชีวิต

- การอ่านจะเสริมสร้างจุดมุ่งหมายในชีวิต ทำให้บุคคลสามารถยกระดับคุณภาพชีวิต ของตนเองได้

- การอ่านทำให้เกิดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับตนและสิ่งแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ ช่วยให้ บุคคลนั้นสามารถปรับตัวได้ดี และกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวได้

- การอ่านจะช่วยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันโดยสันติ หนังสือที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล จะสนองความต้องการของแต่ละบุคคลให้เกิดความสุข จะเห็นได้ว่าการอ่านมีประโยชน์ และมีคุณค่ามหาศาลเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีวันสูญหาย ลงทุนน้อยแต่ให้ประโยชน์คุ้มค่าและถาวร ทั้งต่อ ตนเอง สังคม และประเทศชาติ

นิสัยรักการอ่านและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน

นิสัยรักการอ่าน

ในด้านความสนใจและความต้องการในการอ่านของผู้อ่านแต่ละวัยย่อมมีความแตกต่างกัน เนื่องจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่ สติปัญญา อายุ เพศ ความถนัดตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ทางบ้าน โรงเรียน เพื่อนและชุมชน ซึ่งความสนใจและความต้องการในการอ่านของเด็กวัย 8-20 ปี นวิวรรณ คูหาภินันท์ (อ้างใน กรมวิชาการ, 2544, หน้า 9-10) สรุปไว้ดังนี้

เด็กวัย 8-12 ปี เด็กชายสนใจเรื่องวิทยาศาสตร์ การผจญภัย การต่อสู้ เรื่องที่มีจินตนาการ กว้างไกลเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การทดลองง่าย ๆ ตามที่ได้เรียนมาจากโรงเรียน ส่วนเด็กผู้หญิงจะชอบการแต่งกาย เสื้อผ้า การบ้านการเรือน ชอบเรื่องเกี่ยวกับเทวดา นางฟ้า และที่เด็กหญิงและเด็กชายชอบเหมือนกัน เช่น วรรณคดี นิทาน นิยายสำหรับเด็กที่มีเรื่องราว

ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับเทพบุตร ชาคก สุภายิต คำพังเพย นิทานพื้นบ้าน เรื่องตลก การ์ตูนขำขัน เข้าใจปัญหาสังคม และศาสนาพอควร

เด็กวัยนี้จะชอบหนังสือที่มีเรื่องและรูปเท่าๆกัน หรือรูปอาจจะลดน้อยลงได้ ดครูปสีลงได้ เนื้อเรื่องยาวขึ้น สามารถอ่านเรื่องสารเคมีง่ายๆรู้เรื่อง เรื่องตลกง่าย ๆ สามารถเข้าใจได้ดี เรื่องความรู้ต่าง ๆ วรรณคดีง่าย ๆ นอกจากนี้บางคนทีอ่านหนังสือเก่งมักจะหัน ไปอ่านหนังสือในวัยถัดไปได้เป็นอย่างดี

เด็กวัย 12-14 ปี ความสนใจในการอ่านกว้างขวางมากขึ้น ชอบเรื่องวิทยาศาสตร์ ชีวประวัติบุคคลสำคัญ เรื่องเด็กวัยเดียวกัน เรื่องโรงเรียน กีฬา งานอดิเรก สัตว์ แมลงต่าง ๆ เรื่องท้องถิ่น ประเพณีพื้นบ้าน เด็กวัยนี้จะรู้จักวินิจัยการอ่าน หาข้อเท็จจริงมาพิสูจน์ รู้จักค้นคว้าเพิ่มเติมในสิ่งที่สงสัยและอยากรู้อยากเห็น เด็กชายจะสนใจวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ การทดลองต่างๆ เรื่องที่ขมวดปมให้คิด เรื่องผจญภัยในอวกาศ ประวัติศาสตร์ เกมคอมพิวเตอร์ ส่วนเด็กหญิงยังสนใจเรื่องในครอบครัว และเริ่มสนใจอ่านหนังสือนวนิยายรัก ทั้งเด็กหญิงและเด็กชายชอบเรื่องสัตว์ เด็กวัยนี้จะเข้าใจหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ดี

เด็กวัยนี้ชอบหนังสือที่มีเรื่องมากกว่ารูป ส่วนมากจะชอบหนังสือฉบับกระเป๋า ชอบอ่านหนังสือการ์ตูน และชอบอ่านนิยายสารมาก โดยเฉพาะนิยายสารที่มีเรื่องที่น่าสนใจเป็นพิเศษ

ช่วงวัย 15-20 ปี สนใจเรื่องการแต่งกาย วิธีการเรียนให้เก่ง การจำ การเป็นคนเก่ง เป็นคนเด่น จิตวิทยาต่าง ๆ งานอดิเรก มรรยาทในสังคม การวางตน การคบเพื่อน การคบเพศตรงข้าม ชอบอ่านเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการปรับปรุงบุคลิกภาพ การรักษาสุขภาพอนามัย วรรณคดี โคร่งกลอน นวนิยายรัก ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ก้าวหน้า คอมพิวเตอร์ การทดลอง เรื่องที่เป็นความรู้เครื่องบิน จรวด ดาวเทียม เทคโนโลยี เกษตร ภาษา กีฬา การต่อสู้ อาวุธที่ใช้ในสงคราม ปัญหาสังคม การเมือง นักสืบ ผจญภัย การท่องเที่ยว และศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น เด็กผู้ชายจะชอบเน้นทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กีฬา การผจญภัย และดนตรี ทั้งหญิงและชายชอบอ่านวารสาร นิยายสาร และหนังสือการ์ตูนมาก

และจากรายงานการสำรวจสภาวะเยาวชนไทย พ.ศ. 2541 โดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล (อ้างใน วิทยากร เชียงกูล, 2544, หน้า 16) กล่าวว่า กลุ่มตัวอย่างเยาวชนอายุ 15-24 ปี ทั่วประเทศใช้เวลาว่างในการดูโทรทัศน์และวีดิทัศน์เป็นอันดับ 1 ฟังเพลงเป็นอันดับ 2 เล่นกีฬาเป็นอันดับ 3 อ่านสิ่งพิมพ์เป็นอันดับ 4 การนอนเป็นอันดับ 5 และการอ่านการ์ตูนและหนังสืออื่นๆอยู่อันดับสุดท้าย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการสนใจใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเองน้อย ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนิสัยการอ่าน

การกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ทุกคนจะต้องมีสาเหตุแห่งการกระทำนั้น จึงมักมีคำถามอยู่เสมอว่า ทำไมมนุษย์จึงเรียนหนังสือ ทำไมมนุษย์จึงแสดงกริยาอย่างนั้น การกระทำของมนุษย์มีสาเหตุมาจากการได้รับการกระตุ้นจากภายในตัวมนุษย์ และจากภายนอกหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว การอ่านเป็นการกระทำอย่างหนึ่ง จึงมักมีคำถามเกิดขึ้นเหมือนการกระทำอย่างอื่นว่า ทำไมมนุษย์จึงอ่านหนังสือ หรืออะไรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่านของมนุษย์ (วารักษ์ พัฒนเกียรติพงศ์, 2531)

ซึ่งสาเหตุของการอ่านหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน สามารถสรุปได้ 2 ประเด็น คือ

1. ปัจจัยภายใน เกิดจากความต้องการของมนุษย์ ความต้องการนี้ทำให้เกิดแรงจูงใจภายในที่ทำให้มนุษย์กระทำหรือเรียนรู้ หรือเห็นคุณค่าบางสิ่งบางอย่างได้ด้วยตนเองไม่ต้องอาศัยการชักจูงจากภายนอก

2. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ อิทธิพลของครอบครัว สังคมรอบตัวผู้อ่าน สื่อมวลชน อาจารย์ ครูผู้สอน เพื่อน ธุรกิจหนังสือ

ทั้งนี้ แฮร์ริส (อ้างใน วิชา ทรวงแสง, 2543, หน้า 11-12) ระบุถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่านไว้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ตัวแปรที่เกี่ยวกับผู้อ่าน ได้แก่ วุฒิภาวะ อายุ เพศ ประสบการณ์เดิม สมรรถวิสัย ความบกพร่องทางร่างกาย การจูงใจ และลักษณะทางบุคลิกภาพ จุดมุ่งหมายในการอ่าน ความเชื่อมั่นในตนเอง

2. ตัวแปรที่เกี่ยวกับการอ่าน ได้แก่ ความยาวและความยากง่ายของเนื้อหา ความหมายของเนื้อหา การרבกวน

3. ตัวแปรเกี่ยวกับวิธีอ่าน ได้แก่ การฝึกฝนซึ่งมีผลถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ระยะเวลาของการฝึกฝน การท่องจำ การรู้ผลงาน การให้คำแนะนำ เครื่องล่อใจ

4. ตัวแปรที่เกี่ยวกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม การปล่อยปละละเลย หรือได้รับการเอาใจใส่จากผู้ปกครองมากเกินไป

การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

การปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน

ขวัญดี อตวาวุฒิชัย (2538, หน้า 32) และ จวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542, หน้า 25) ได้ให้ความคิดเห็นในแนวเดียวกันว่า ในการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านจำเป็นต้องทำกันตั้งแต่วัยเด็ก

โดยผู้ปกครอง ผู้ใหญ่ในบ้าน ครู-อาจารย์ ตลอดจนสื่อมวลชนต่างๆ ช่วยกันส่งเสริม เมื่อเจริญวัย
ขึ้นมาก็ยังต้องพยายามรักษานิสัยที่ดีนี้ไว้ เพื่อที่เด็กเติบโตมาจะเป็นนักอ่านที่มีความสามารถ

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2540, หน้า 54-55) ได้เสนอแนวคิดในการสร้างนิสัยรักการอ่าน
ดังนี้

1. การให้เด็กเป็นผู้ได้รับ หมายถึง ได้รับความรู้ความเพลิดเพลินจากการอ่าน ครูหรือ
ผู้ปกครองควรเน้นให้เด็กตื่นตัวและมีความสนใจในการอ่านอย่างต่อเนื่อง ฝึกให้เด็กมีความสนใจ
ที่จะหาความรู้จากแหล่งต่างๆ

2. การให้เด็กรู้จักตอบสนอง หมายถึง เด็กจะไม่เป็นเพียงผู้รับแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ต้อง
สามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิด ที่ตนได้รับจากการอ่านให้ผู้อื่น ได้ด้วย

3. การให้เด็กรู้จักคุณค่าและประโยชน์ของการอ่าน โดยการอภิปรายร่วมกันระหว่างครู
กับเด็ก รวมทั้งผู้ปกครองกับเด็กด้วย เพื่อให้เด็กยอมรับการอ่านว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิต

4. การให้เด็กรู้จักจัดความรู้ให้เป็นหมวดหมู่ เกี่ยวกับเรื่องที่ตนเองอ่านเพื่อนำไปใช้
ประโยชน์

5. การให้เด็กรู้จักลักษณะของคุณค่าที่ได้รับจากการอ่าน

ชูลี อินม่น (2533, หน้า 49) กล่าวถึงวิธีการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านดังนี้

1. จัดให้เด็กได้อ่านหนังสืออ่านเล่นบ้างโดยไม่คำนึงถึงเนื้อเรื่องแต่เป็นเรื่องที่เด็กชอบ

2. ครูและผู้ปกครองควรเสริมให้เด็กได้อ่านหนังสือได้โดยเสรีตามความต้องการ

3. ครูและผู้ปกครองควรติดตามและชี้แจงในสิ่งที่ถูกต้องและฝึกให้เด็กได้อ่านอย่าง

สม่ำเสมอ

4. จัดให้เด็กได้อ่านหนังสือพร้อมกับมีกิจกรรมหลังการอ่าน เช่น การเล่าเรื่องตาม

ความเข้าใจของเด็ก

ผู้ปกครองกับการสร้างความสนใจในการอ่าน

ผู้ปกครองนั้นถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสร้างความสนใจในการอ่านให้กับเด็กเพราะ
เป็นผู้ที่ใกล้ชิดและรู้วิธีที่จะสร้างความสนใจในการอ่านให้เด็ก

สุนันทา มั่นคงวิทย์ (2540, หน้า 55) ได้เสนอความคิดเห็นดังนี้

ผู้ปกครองเป็นผู้ที่คุ้นเคยและรู้ความต้องการของเด็กเป็นอย่างดี
จึงสามารถสร้างความสนใจในการอ่านให้เด็กดังนี้

1. เลือกหนังสือที่มีเนื้อเรื่องสนุกให้เด็กอ่าน

2. เลือกหนังสือที่ให้ความรู้เสริมบทเรียนที่เด็กได้เรียนไปแล้ว

3. แนะนำให้เด็กรู้จักสังเกตชื่อเรื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกหนังสือให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก

4. ควรกำหนดเวลาที่จะให้ทุกคนในบ้านมีโอกาสพูดคุยหรืออภิปรายข่าวเหตุการณ์ประจำวันร่วมกัน

5. สร้างความสนใจในการอ่านด้วยการแนะนำวารสารและหนังสือต่าง ๆ ให้เด็กได้อ่านและแนะนำประโยชน์ของการอ่านให้เด็กรู้

6. ฝึกให้เด็กรู้จักใช้ห้องสมุด รู้จักเลือกหนังสือ หาบทความหรือเรื่องที่ต้องการ โดยการพาไปห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดในสถานที่ราชการ
ศรียรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์ (2538, หน้า 43-51) ได้กล่าวถึงการเตรียมตัวสำหรับพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่จะสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับลูกว่า

1. ผู้ที่เป็นพ่อแม่หรือผู้ปกครองควรจะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกวิธี โดยอ่านจากหนังสือหรือวารสารเพื่อที่จะเป็นแนวในการปฏิบัติ และถ้าต้องการให้เด็กเติบโตมาพร้อมกับการมีนิสัยรักการอ่านนั้น จะต้องเริ่มที่ตัวพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่จะต้องตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านที่จะมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งเหล่านี้ถูกถ่ายทอดไปยังลูก

2. การปฏิบัติของพ่อแม่ที่มีต่อลูก การกระทำของพ่อแม่ นั้นย่อมจะส่งผลต่อการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับลูก เช่น การให้ความอบอุ่นแก่ลูกด้านอารมณ์ จิตใจ ทำให้เด็กมีอารมณ์และสมาธิในการอ่าน ไม่เกิดความวิตกกังวล ทำให้การอ่านนั้นประสบความสำเร็จ ช่วยกระตุ้นไขประสาทของเซลล์สมองของเด็กให้แตกแขนงและเจริญงอกงามทั้งความคิดและการพัฒนาต่าง ๆ

3. การเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับลูก พ่อแม่และสมาชิกในครอบครัวนั้นต้องอ่านหนังสือให้เด็กเห็นเป็นประจำ และต้องอ่านบ่อย ๆ สมมติว่าพ่อแม่เห็นว่าการอ่านเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน พ่อแม่ควรให้กำลังใจด้วยการชมเชยหรือให้กำลังใจเด็กเมื่อเด็กแสดงถึงความสนใจในการอ่าน

4. การทำให้เด็กคุ้นเคยกับหนังสือ โดยจัดให้มีหนังสืออยู่ในบ้านและการเก็บหนังสือนั้นไม่ควรเก็บในที่สูง จะต้องเก็บในลักษณะที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เข้าถึงหนังสือได้ง่าย และทุกครั้งที่มีการหยิบหนังสือมาอ่านพ่อแม่ควรมีการเก็บและวางให้เป็นระเบียบเพื่อเป็นตัวอย่างให้แก่ลูก เมื่อเด็กหยิบหนังสือเล่มใดมาดูพ่อแม่ควรมองหาโอกาสที่จะพูดถึงหนังสือเล่มนั้น แนะนำวิธีการเปิดหนังสืออ่านหนังสือให้ลูกฟัง และมีการสนทนาเกี่ยวกับหนังสือที่อ่าน เมื่อมีโอกาสสำคัญหรือเด็กทำในสิ่งที่น่าชื่นชม ควรซื้อหนังสือเป็นของขวัญหรือของรางวัลแทนการซื้อของเล่นหรือของอื่น ๆ ที่มีราคาแพง

5. พาเด็กไปยังแหล่งความรู้นอกบ้าน โดยการพาไปห้องสมุดต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน หรือที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หรือตามร้านขายหนังสือให้เด็กได้มีโอกาสเข้าสู่บรรยากาศของการอ่าน และการพาเด็กไปตามนิทรรศการ งานสัปดาห์หนังสือก็จะเป็นประสบการณ์การหาความรู้ที่นอกเหนือจากบ้านและโรงเรียนที่เด็กมีความคุ้นเคย

6. ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน พ่อแม่ควรมีการอ่านหนังสือที่ทางโรงเรียนได้กำหนดให้เด็กอ่าน เช่น หนังสืออ่านนอกเวลาร่วมกับเด็กเพื่อเด็กจะไม่รู้สึกว่าคุณบังคับให้อ่านหนังสือ หรือมีการรายงานการอ่านหนังสือให้ทางโรงเรียนได้ทราบเพื่อทางโรงเรียนจะได้แก้ไขหรือพัฒนาการอ่านของเด็กให้ดียิ่งขึ้น

แนนซี ลาร์ริค (2529, หน้า 88) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้ปกครองในการสร้างความสนใจในการอ่านดังนี้

1. กระตุ้นให้เด็กพูดอย่างอิสระเต็มที่เพื่อเด็กจะได้ใช้ภาษาพูดได้คล่อง
2. ให้ประสบการณ์เบื้องต้นแก่เด็กเพื่อให้เกิดแนวคิดและคำศัพท์ใหม่ ๆ แก่เด็ก
3. อ่านหนังสือให้เด็กฟังทุกวัน โดยให้เด็กเป็นผู้เลือกหนังสือ
4. หาหนังสือที่เรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจ และตัวเด็กชอบ
5. ซักถามเกี่ยวกับหนังสือที่เด็กอ่านเพื่อให้เกิดความคิด
6. เสริมสร้างให้เด็กมีความพึงพอใจและมีความมั่นใจ ยกย่องเมื่อเด็กมีความอยากที่จะอ่านหนังสือ

แมนมาส ซวลิต (อ้างใน กรมวิชาการ, 2543, หน้า 22-23) กล่าวถึงองค์ประกอบของผู้ปกครองกับการสร้างความสนใจในการอ่านดังนี้

1. ผู้ที่เป็นบิดามารดา ควรอ่านหนังสือต่าง ๆ เกี่ยวกับการเจริญเติบโตของเด็ก การเลี้ยงดูเด็กเพื่อให้ลูกเติบโตขึ้นมาในทางที่ถูกต้อง
2. เมื่อลูกยังอยู่ในวัยทารกควรร้องเพลงให้ลูกฟัง พูดกับลูก ชี้ให้ลูกเห็นสิ่งต่าง ๆ ให้คุ้นเคยกับสภาพการดูภาพสิ่งของ
3. หัดให้ลูกรู้จักหนังสือให้ดูภาพในหนังสือ ชวนคุยเรื่องหนังสือ หรือเล่าเรื่องให้ฟัง แล้วลองถามให้ลูกชี้ให้ดูบ้าง
4. เมื่อลูกไปโรงเรียนแล้วช่วยลูกในการเริ่มฝึกอ่าน เล่นฝึกอ่านออกเสียงคำในหนังสือ อ่านหนังสือภาพ หนังสือนิทานให้ลูกฟัง ลูกจะได้มีความรู้สึกที่หนังสือคือที่มาของความเพลิดเพลิน เมื่อลูกสนใจสิ่งใดหัดให้ถามเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งนั้น แล้วหาคำตอบในหนังสือ
5. ร้านจำหน่ายหนังสือ ให้เขาเลือกหนังสือที่สนใจอยากอ่าน หรือมีการแนะนำหนังสือดี ๆ ให้กับเด็ก

6. หาเวลาสนทนากับเด็กเรื่องหนังสือที่เขาอ่านหรือหนังสือที่นำอ่าน
7. สร้างทัศนคติที่ถูกต้องให้เด็กในการเลือกซื้อหนังสือ หรือเช่าหนังสือ
8. ส่งเสริมให้เด็กสนใจสิ่งต่าง ๆ ให้รู้จักการสังเกตสิ่งแวดล้อม ต้นไม้ สัตว์ เพื่อนบ้าน และสนใจเหตุการณ์บ้านเมือง

การส่งเสริมให้มินิรักการอ่าน

การส่งเสริมการอ่านนั้นถือเป็นส่วนสำคัญในการที่จะสร้างให้เด็กมินิรักการอ่าน เพราะถ้าขาดการส่งเสริมจากพ่อแม่ผู้ปกครอง หรือจากทางโรงเรียนก็จะไม่สามารถทำให้เด็กเป็นคนที่รักการอ่านได้เพราะขาดการเสริมแรง และการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านนั้นควรเป็นไปตามช่วงวัยของแต่ละช่วงว่าควรมีการส่งเสริมอย่างไรเพื่อมิให้กลายเป็นการบังคับมากเกินไป

ฉวีลักษณ์ บุญกาญจน (2547, หน้า 97) กล่าวถึงการส่งเสริมการมีนิสัยรักการอ่านว่า วิธีที่จะส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านหนังสือนั้น ควรจะชักจูงและแนะนำให้อ่านด้วยวิธีที่เหมาะสม ขั้นแรก ควรให้เด็กอ่านหนังสือที่ง่าย สั้นและตรงกับความสนใจของเด็ก เมื่อเด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่านแล้วเด็กก็จะค่อยๆแสวงหาหนังสืออื่นๆมาอ่านเอง

สุขุม เฉลยทรัพย์ (อ้างใน จิราพร คำด้วง, 2546, หน้า 9) กล่าวถึงการส่งเสริมการอ่าน ดังนี้ การส่งเสริมการอ่าน หมายถึง การจัดกิจกรรมต่างๆที่จะชักจูงใจให้คนเกิดความอยากรู้ อยากรู้อ่าน จนเกิดเป็น นิสัยรักการอ่าน และนิสัยรักการอ่านดังกล่าวจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่าง กว้างขวาง อันจะส่งผลต่อการประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ อาจประกอบไปด้วย การเล่านิทาน การเล่าเรื่องจากหนังสือ การวิจารณ์หนังสือ การจัด นิทรรศการ การแสดง การเล่นเกม การวาดภาพหรือระบายสี โดยกิจกรรมเหล่านี้จะต้องสอดคล้อง กับความสนใจ ความต้องการ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษาของแต่ละบุคคล นิสัยรักการอ่านนั้นไม่ได้ เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ จำเป็นต้องอาศัยการปลูกฝัง การกระตุ้น และการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และยังเป็นที่จะต้องทำตั้งแต่อายุน้อย ๆ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของพ่อแม่โดยตรง หากพ่อแม่และ สมาชิกทุกคนในครอบครัวไม่มีนิสัยรักการอ่าน การที่จะให้เด็กกลายเป็นคนที่รักการอ่านนั้นย่อม เป็นไปไม่ได้ยาก และหากขาดการใช้กิจกรรมในการส่งเสริมที่เหมาะสมก็คงจะเป็นการยากที่จะทำ ให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน

ชวลี อินม้น (2533, หน้า 59) กล่าวถึงการส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กว่าควรเริ่มต้น ด้วยการจัดมุมหนังสือหรือห้องสมุดไว้ในบ้าน เพราะการที่มีหนังสือและได้หยิบอ่านบ่อย ๆ จะเป็น ตัวอย่างให้เด็กกระทำตาม พ่อแม่ควรหัดให้ลูกได้รู้จักหนังสือ ให้ดูภาพภายในหนังสือ เล่าเรื่องให้ ฟัง ชีภาพที่น่าสนใจ การที่จะนำให้เด็กอ่านหนังสือทำได้โดยการให้เด็กอ่านหนังสือให้ฟัง หรือพูด

ถึงหนังสือบ่อย ๆ แนะนำหนังสือดี ๆ ที่มีอยู่ที่บ้านหรือที่ซื้อมาใหม่ให้กับเด็ก หรืออาจจะเล่านิทานให้เด็กฟังบ่อย ๆ ส่วนแต่เป็นการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน นโยบาย มาตรการ แนวทางการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2549 ได้จัดทำเอกสารการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ประกอบด้วย นโยบายส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญ ที่จะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ และได้กำหนดมาตรการการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอันเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลตามนโยบาย รวมทั้งได้เสนอแนะแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ดังนี้

นโยบายส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

การอ่านเป็นวัฒนธรรมในการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ ปัจจุบัน สังคมโลกเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และการแข่งขัน การอ่านจึงเป็นวิธีที่จะช่วยให้มนุษย์ได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และแนวคิดใหม่ๆ อันจะเป็นการพัฒนาตนเองและรู้จักปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยใช้การอ่านเป็นวิถีแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นการสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนานิสัยรักการอ่านดังนี้

นโยบายที่ 1 สร้างจิตสำนึก และแรงจูงใจให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญของการอ่าน

นโยบายที่ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับโรงเรียน อย่างต่อเนื่อง หลากหลายและสม่ำเสมอ

นโยบายที่ 3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พัฒนาห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

นโยบายที่ 4 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้การอ่านในกระบวนการเรียนรู้ทุกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น

มาตรการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

เพื่อให้บรรลุตามนโยบายส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดมาตรการสำคัญเพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

มาตรการที่ 1 สร้างความตระหนักให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญของการอ่าน

มาตรการที่ 2 กระตุ้นและปลุกฝังให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาอ่านอย่างต่อเนื่อง

มาตรการที่ 3 จัดสถานที่ สภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน

มาตรการที่ 4 ประสานความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

มาตรการที่ 5 กำหนดแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี

มาตรการที่ 6 จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง หลากหลายและสม่ำเสมอ

มาตรการที่ 7 พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการห้องสมุดที่มีคุณภาพ

มาตรการที่ 8 พัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

มาตรการที่ 9 ปรับแนวคิดให้ความรู้และพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของการอ่าน

มาตรการที่ 10 บูรณาการการอ่านในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น

แนวทางการดำเนินงาน

เพื่อให้นโยบายและมาตรการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านบรรลุตามเจตนารมณ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม ดังนี้

นโยบายที่ 1 สร้างจิตสำนึกและแรงจูงใจให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญของการอ่าน

มาตรการที่ 1 สร้างความตระหนักให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญของการอ่าน

แนวทางการดำเนินงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1. ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และประชาชนเห็นความสำคัญของการอ่าน

2. รมรงค์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชน เข้ามาส่งเสริมสนับสนุน และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

โรงเรียน

1. ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้นักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการอ่าน เช่น เชิญบุคคลสำคัญที่ประสบความสำเร็จมาเล่าประโยชน์ของการอ่าน จัดนิทรรศการเกี่ยวกับการอ่าน เล่าเรื่องจากการอ่าน เป็นต้น

มาตรการที่ 2 กระตุ้นและปลูกฝังให้นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาอ่านอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการดำเนินงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1. รมรงค์ให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาอ่านหนังสืออย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นแบบอย่างการมีนิสัยรักการอ่านแก่นักเรียนและเยาวชน

โรงเรียน

1. สร้างแรงจูงใจให้นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาอ่านหนังสืออย่างต่อเนื่อง เช่น ยกย่องเชิดชูนักเรียนยอดนักอ่าน ฯลฯ

นโยบายที่ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง หลากหลายและสม่ำเสมอ

มาตรการที่ 3 จัดสถานที่ สภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน

แนวทางการดำเนินงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1. จัดให้มีพื้นที่และบรรยากาศในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้เอื้อต่อการอ่าน
2. รวบรวม จัดทำและเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการจัดห้องสมุด มุมหนังสือและรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านที่ดี มีคุณภาพ เพื่อเผยแพร่ให้แก่โรงเรียน

3. ส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียนในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการพัฒนาสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการอ่าน

โรงเรียน

1. ปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศทั้งในและนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการอ่าน

มาตรการที่ 4 ประสานความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

แนวทางการดำเนินงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1. ส่งเสริมและสนับสนุนโรงเรียนทั้งด้านงบประมาณ บุคลากรและทรัพยากรสารสนเทศ ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

2. เชิญชวน ขอความร่วมมือและหาแหล่งทรัพยากรจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เช่น จัดหาวิทยากรให้ความรู้ อบรม วิจารณ์หนังสือและสื่อ ระดมทุนสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เป็นต้น

3. รวบรวมและจัดทำบัญชีรายชื่อแหล่งสนับสนุนทรัพยากรเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

4. สร้างเครือข่ายส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

5. จัดทำข้อมูลสารสนเทศแหล่งทรัพยากรที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้ผู้เกี่ยวข้องใช้ประโยชน์

โรงเรียน

1. ประสานงานกับบุคลากรทั้งในและนอกโรงเรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

2. สรรหาแหล่งทรัพยากรทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เช่น จัดหาวิทยากรมาพัฒนาความรู้ครูและบุคลากร อบรม วิจารณ์หนังสือและสื่อ ระดมทุนสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ฯลฯ

3. สร้างเครือข่ายส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

4. จัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับความร่วมมือในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัย

รักการอ่าน

มาตรการที่ 5 กำหนดแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี

แนวทางการดำเนินงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1. จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยให้มีผู้รับผิดชอบดำเนินการในแต่ละกิจกรรม

2. นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานตามแผน

โรงเรียน

1. จัดทำแผนงาน โครงการและปฏิทินปฏิบัติงานการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจน
2. นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงาน

มาตรการที่ 6 จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง หลากหลายและสม่ำเสมอ

แนวทางการดำเนินงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1. รมรงค์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน
2. จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นระยะ ๆ เช่น การประกวดแข่งขัน มหกรรมนิทรรศการฯลฯ
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอย่างหลากหลาย สม่ำเสมอและตลอดปี
4. จัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านการอ่านของนักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
5. สร้างขวัญกำลังใจ และยกย่องเชิดชูเกียรติโรงเรียน นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาด้านการรักการอ่าน

โรงเรียน

1. จัดทำโครงการ กิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านทำให้ผู้อ่านมีความสุข และได้ประโยชน์จากการอ่าน
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอย่างหลากหลาย โดยให้บุคลากรในโรงเรียนและชุมชนร่วมกันทำกิจกรรมสม่ำเสมอตลอดทั้งปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโอกาสและวาระสำคัญต่าง ๆ
3. ส่งเสริมให้นักเรียนจัดทำบันทึกการอ่านของตนเองในทุกระดับชั้น
4. จัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านการอ่านของนักเรียนและครู
5. เผยแพร่และยกย่องเชิดชูเกียรตินักเรียนและครูรักการอ่าน

นโยบายที่ 3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้พัฒนาห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ
มาตรการที่ 7 พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการห้องสมุด

ที่มีคุณภาพ

แนวทางการดำเนินงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1. จัดโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา ในอันที่จะเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนการพัฒนาทักษะในการบริหารจัดการห้องสมุดด้วยวิธีการอย่างหลากหลาย รวมทั้งการใช้สื่อเทคโนโลยี
2. ระดมทุน จัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการห้องสมุดอย่างมีคุณภาพ ฯลฯ
3. แสวงหาความร่วมมือ สนับสนุน และพัฒนาจากองค์กรที่มีศักยภาพ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร และพัฒนาห้องสมุด
4. ยกย่องเชิดชูเกียรติบรรณารักษ์และครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ให้มีความตั้งใจในการบริหารจัดการห้องสมุดให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

โรงเรียน

1. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการห้องสมุดให้มีคุณภาพ เช่น จัดอบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน เป็นต้น
2. ส่งเสริมความเป็นผู้นำทางวิชาการให้แก่ครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ โดยการให้เกียรติยกย่อง ให้ความสำคัญ มอบหมายให้เป็นผู้พัฒนากิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในโรงเรียน
3. ส่งเสริมครูบรรณารักษ์ หรือครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ ให้มีโอกาสก้าวหน้าในด้านวิทยฐานะทางวิชาการ

มาตรการที่ 8 พัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต

แนวทางการดำเนินงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1. จัดและพัฒนาหนังสือ หรือห้องสมุดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต
2. กัดสรรและยกย่องเชิดชูเกียรติห้องสมุดมีชีวิตตัวอย่างเพื่อเป็นแม่ข่ายในการจัดการห้องสมุด ให้เป็นห้องสมุดมีชีวิตในพื้นที่เดียวกันและพื้นที่ใกล้เคียง
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและชุมชนให้ร่วมกันพัฒนาห้องสมุด

โรงเรียน

1. จัดและพัฒนาหนังสือ หรือห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต
2. จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในห้องสมุดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการและเอื้อต่อการอ่าน
3. จัดทรัพยากรสารสนเทศ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้ใช้บริการ อย่างเหมาะสมและเพียงพอ
4. จัดห้องสมุดให้มีระบบบริการที่สะดวก รวดเร็วและมีผู้รับผิดชอบให้บริการ ทั้งในและนอกเวลาเรียน
5. จัดกิจกรรมห้องสมุดทั้งในและนอกห้องสมุดอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เช่น กิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน กิจกรรมส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นต้น

นโยบายที่ 4 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้การอ่านในกระบวนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น

มาตรการที่ 9 ปรับแนวคิด ให้ความรู้ และพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นความสำคัญของการอ่าน

แนวทางการดำเนินงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1. พัฒนาคู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ทักษะ และแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน ที่บูรณาการการอ่านในกระบวนการเรียนรู้ เช่น อบรม ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนความรู้ ฯลฯ
2. จัดทำ จัดทำ พัฒนาและเผยแพร่ความรู้ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของการอ่านในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น

โรงเรียน

1. ชี้แจง ทำความเข้าใจ และให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนที่ใช้การอ่านในกระบวนการเรียนรู้
2. จัดทำ จัดทำ และรวบรวมตัวอย่างการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของการอ่านในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้นให้ครูพิจารณาใช้ประโยชน์

มาตรการที่ 10 บูรณาการการอ่านในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล
 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น

แนวทางการดำเนินงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1. ร่วมมือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนบูรณาการการอ่านในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล
2. จัดทำคู่มือบูรณาการการอ่านในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล
3. นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการบูรณาการการอ่านในกระบวนการเรียนการสอน
 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

4. รวบรวมและเผยแพร่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการการอ่าน
 ในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่โรงเรียน

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการอ่าน
 เป็นวิธีในการเรียนรู้

โรงเรียน

1. ประชุมชี้แจงให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา บูรณาการการอ่านในกระบวนการเรียน
 การสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น
2. ครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มี
 การบูรณาการการอ่านทั้งในกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยบูรณาการการอ่านในกระบวนการเรียนรู้
 โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ
 และยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ที่จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการการอ่าน
5. ให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการอ่านเป็นกระบวนการเรียนรู้

แนวคิดและแนวทางการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านสำหรับเด็กไทย

รายงานผลการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน กระทรวงศึกษาธิการ

ประจำปีงบประมาณ 2549

รายงานชุดนี้เป็นผลพวงมาจากการสำรวจเกี่ยวกับการอ่านของประชาชนไทย

เมื่อปี 2546 ที่พบว่าสังคมไทยยังไม่เป็นสังคมแห่งการอ่าน ทั้งที่การอ่านเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้าง
 และพัฒนาความรู้ ความคิดของคนให้เพิ่มพูน ท้นต่อเหตุการณ์ สร้างความพลิดพลินและระดับ

สติปัญญาให้สูงขึ้น รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านและการปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน เพื่อพัฒนาให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ประชาชนทุกคนรักการอ่าน การเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป จึงมีมติเห็นชอบสนับสนุนการดำเนินงานด้านการศึกษาของประเทศในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านประจำปีงบประมาณ 2549 ขึ้น ซึ่งสรุปผลการดำเนินงาน ดังนี้

การดำเนินงานโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี งบประมาณ 2549 เป็นการผสมผสานกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ของ 2 หน่วยงาน ประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ รวมเป็น 18 กิจกรรมหลักในแผนยุทธศาสตร์และแผนกลยุทธ์การดำเนินงาน โครงการ ขณะที่จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการก็ได้ดำเนินการสำรวจพฤติกรรม การอ่านหนังสือของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงเดือนพฤศจิกายน 2548 เดือนกรกฎาคม 2549 จำนวน 19,534 คน ไปพร้อมกัน

ภาพรวมผลการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2549 ตามวัตถุประสงค์หลักการดำเนินงาน 3 ประการคือ

1. มุ่งสร้างพื้นฐานค่านิยมที่ดีต่อการอ่านสู่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป

กิจกรรมที่ดำเนินการเป็นไปตามกรอบความคิด นิสัยรักการอ่าน หมายถึง การฝึกใฝ่ มุ่งมั่นในการอ่านและอ่านจนเคยชิน การสร้างความเข้าใจ จูงใจ กระตุ้น แนะนำให้อยากรู้ อยากเห็น สร้างบรรยากาศการอ่านในโรงเรียน สังคมและการบูรณาการการอ่านเข้าไว้ในการเรียนการสอน รวมทั้งการแสดงผลและเผยแพร่ความสำคัญ คุณค่า คุณประโยชน์ของการอ่านและการเรียนรู้ที่แต่ละคนจะได้รับ ตลอดจนแนะแนวทางการพัฒนาตนเองและสังคมแวดล้อม ซึ่งอยู่ใน 5 กิจกรรมที่จัด ขึ้นประกอบด้วย

1) ผลิตและเผยแพร่การจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแทรกเป็นส่วนหนึ่ง ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษา

2) สนับสนุนโรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

3) ผลิต “สมาธิรักการอ่าน” จัดทำใบความรู้ จัดมุมรักการอ่านตามอาคารสำนักงาน บริเวณรั้ววังจันทร์เกษม

4) จัดงานมหกรรมรักการอ่าน 4 ภูมิภาค

5) ประกวด/คัดเลือก นักเรียน ครู ผู้บริหารและโรงเรียนรักการอ่าน ยอดเยี่ยม ระดับ เขตพื้นที่การศึกษา

กิจกรรมที่จัดขึ้นครั้งนี้ยังเพิ่มกลุ่มเป้าหมายอีก 1 กลุ่ม คือ กลุ่มครูผู้สอน ครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ ซึ่งเป็นผู้จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในห้องสมุดสถานศึกษาจะได้รับความรู้พัฒนาทักษะการจัดกิจกรรม ได้เห็นตัวอย่างความคิดสร้างสรรค์การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนและศักยภาพการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ทั้งจากนักเขียน-นักอ่านระดับชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย หน่วยงานภาคเอกชน ที่บริหารจัดการห้องสมุดมีชีวิต

2. มุ่งพัฒนาห้องสมุดสถานศึกษา/ห้องสมุดประชาชนหรือแหล่งการเรียนรู้สนองความต้องการของกลุ่มผู้อ่านในพื้นที่

กิจกรรมที่ดำเนินการให้ความสำคัญกับการปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพบุคลากรที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์ให้สอดคล้องกับการพัฒนาห้องสมุดสมัยใหม่เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปเข้ามาใช้บริการห้องสมุดเพิ่มมากขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เป็นการสร้างเสริมนิสัยรักการอ่านอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับสนับสนุนการสร้างเครือข่ายโรงเรียนแกนนำ พัฒนาห้องสมุดมีชีวิตและอบจ./อบต. สนับสนุนหนังสือ/สื่อการอ่านและการเรียนรู้ในห้องสมุดประชาชน และการพัฒนากิจกรรมการอ่านสู่สายใยรักในครอบครัว เพื่อสานต่อการพัฒนากิจกรรมในห้องสมุดสนองความต้องการกลุ่มผู้รับบริการอย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านอย่างยั่งยืน รวมทั้งการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงคลังความรู้ เช่น ศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่ทางน้ำ ศูนย์การเรียนรู้วังจันทร์เกษม เป็นต้น

3. มุ่งเผยแพร่วิสัยทัศน์จากการอ่านพระราชนิพนธ์อันทรงคุณค่าในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และประชาสัมพันธ์โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

กิจกรรมที่ดำเนินการเน้นความร่วมมือกับภาคเอกชนในการกระตุ้น ส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไปรักการอ่าน ด้วยการจัดกิจกรรม เด็กไทยรวมใจอ่านถวายในหลวง 60 ล้านเล่ม และประชาสัมพันธ์กิจกรรมในโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน กระทรวงศึกษาธิการควบคู่กันไป และจัดทำเอกสารเสริมความรู้การจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการเผยแพร่สู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน ขณะเดียวกันก็ได้เผยแพร่วิสัยทัศน์การอ่านและการเรียนรู้ และจัดซื้อพระราชนิพนธ์ฯ อันทรงคุณค่าในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มอบห้องสมุดประชาชนยอดเยี่ยมระดับภาค ห้องสมุดโรงเรียนรักการอ่านยอดเยี่ยมระดับเขตพื้นที่การศึกษา ศูนย์การเรียนรู้วังจันทร์เกษม เพื่อเสริมสร้างให้เด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไปมีประสบการณ์การอ่านและการเรียนรู้อย่างกว้างไกล

กิจกรรมทั้ง 18 กิจกรรม ส่งผลภาพรวมการสร้างพื้นฐานค่านิยมที่ดีต่อการอ่านการสร้าง ความเข้มแข็งการดำเนินงานห้องสมุดสถานศึกษา ห้องสมุดประชาชนและเสริมสร้างวิสัยทัศน์ การอ่านจากพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ให้กับเด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไป ดังนี้

1. ผลที่เกิดกับเด็กและเยาวชน

ผลจากการสำรวจพฤติกรรมการอ่านหนังสือของนักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 19,534 คน ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2548 ถึงเดือนกรกฎาคม 2549 พบว่า

1.1 พฤติกรรมการอ่านหนังสือของนักเรียน มีดังนี้

- ประถมศึกษา อ่าน 268 บรรทัด/คน/วัน, 13.40 หน้า/คน/วัน, 10.45 เล่ม/คน/เดือน
- มัธยมศึกษาตอนต้น อ่าน 425 บรรทัด/คน/วัน, 21.24 หน้า/คน/วัน, 9.25 เล่ม/คน/เดือน
- มัธยมศึกษาตอนปลาย อ่าน 375 บรรทัด/คน/วัน, 18.76 หน้า/คน/วัน, 8.86 เล่ม/คน/เดือน

1.2 เด็กและเยาวชนได้อ่านหนังสือหลากหลายประเภทได้รับทราบและอ่านหนังสือจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

1.3 เด็กและเยาวชนได้รับการสนับสนุนด้านการอ่านและการเรียนรู้จากโรงเรียนและครอบครัว

1.4 เด็กและเยาวชนได้แสดงออกถึงศักยภาพการอ่าน การเขียน การพูด การบูรณาการ การอ่าน กับการเรียนและการใช้ชีวิตประจำวันทั้งของตนเองและของผู้อื่น

1.5 เด็กและเยาวชนได้แสดงความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ด้านการอ่านและการเรียนรู้อย่างภาคภูมิใจ และมีเจตคติที่ดี มีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้งการอ่าน การพูด การเขียนนำไปสู่การต่อยอดการเรียนรู้

1.6 เด็กและเยาวชนได้ตระหนัก และเห็นความสำคัญในคุณค่า คุณประโยชน์จากการอ่านและการเรียนรู้ ที่จะสามารถนำไปพัฒนาตนเอง ครอบครัวและชุมชน ส่งผลต่อความเชื่อมั่น ศรัทธา และนำไปปฏิบัติพัฒนาตนเองจนเป็นนิสัย

2. ผลที่เกิดกับครอบครัว

- 2.1 พ่อ แม่ ผู้ปกครองตระหนัก เห็นความสำคัญของการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและสนับสนุน บุตร-หลานเข้าร่วมประกวด แข่งขัน แสดงความสามารถด้านการอ่านและการเรียนรู้
- 2.2 ครอบครัวได้รับรู้เทคนิคการจัดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ภายในบ้าน เพื่อสร้างเสริมให้ บุตร-หลานรักการอ่านจนเป็นนิสัย
- 2.3 ครอบครัวเขตชุมชนเมืองได้รับการพัฒนาเป็นครอบครัวเครือข่ายการอ่าน
- 2.4 ครอบครัวมีการประสานสัมพันธ์กับ โรงเรียนมากขึ้น และให้ความร่วมมือจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในห้องสมุดมากขึ้น
- 2.5 มีการขยายผลครอบครัวรักการอ่านจากครอบครัวในสังคมเมืองไปสู่สังคม

ชนบท

3. ผลที่เกิดกับประชาชน

- 3.1 ประชาชนตระหนัก เห็นความสำคัญของการอ่านจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ภาคีรัฐภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจ นำกิจกรรมมาเผยแพร่ในงานมหกรรมรักการอ่าน 4 ภูมิภาค การบริการรูปแบบใหม่ของห้องสมุดประชาชนที่มีชีวิต
- 3.2 พัฒนาตนเองเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ใฝ่เรียนมากขึ้นด้วยสภาพแวดล้อมและบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอยู่รอบตัว
- 3.3 ได้พบปะสังสรรค์ที่ห้องสมุดประชาชนและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ได้เห็นกิจกรรมที่ตนเองชอบนำไปสู่พลังภาคประชาชน การพัฒนาตนเองพัฒนาชุมชนจากการเรียนรู้ซึ่งกันและกันด้วยกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นตัวเชื่อมโยง
- 3.4 มีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็ก เยาวชนเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และความเข้มแข็งให้กับชุมชน

4. ผลที่เกิดกับสังคม

- 4.1 สังคมตื่นตัว และให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านเพื่อก้าวสู่สังคมแห่งการเรียนรู้
- 4.2 สังคมมีแหล่งการเรียนรู้และ โรงเรียนแกนนำพัฒนาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ เช่น ศูนย์การเรียนรู้วังจันทร์เกษม ห้องสมุดโรงเรียน รักการอ่านยอดเยี่ยมเป็นต้น
- 4.3 สังคมมีเครือข่ายร่วมพัฒนาห้องสมุดให้ทันสมัย เพิ่มขึ้น
- 4.4 สังคมมีความเคลื่อนไหว ปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ด้านการอ่านกว้างขวางขึ้น ผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2549

มีส่วนทำให้แนวโน้มพฤติกรรมการอ่านหนังสือของนักเรียนสูงขึ้น และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในห้องสมุดได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี กล่าวคือ

1. นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าใช้บริการห้องสมุดโดยเฉลี่ยรวม 7 ครั้ง/คน/เดือน ดังนี้

- ประถมศึกษา เข้าห้องสมุด 4 ครั้ง/คน/เดือน
- มัธยมศึกษาตอนต้น เข้าห้องสมุด 8 ครั้ง/คน/เดือน
- มัธยมศึกษาตอนปลาย เข้าห้องสมุด 9 ครั้ง/คน/เดือน

2. การจัดกิจกรรม

- การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในห้องสมุดดำเนินการจัดบ่อยครั้งขึ้น ร้อยละ

42.01

- จัดกิจกรรมริเริ่มใหม่ ร้อยละ 31.74
- หน่วยราชการท้องถิ่น ชุมชน มูลนิธิ รัฐวิสาหกิจ และบริษัทห้างร้านให้

การสนับสนุนจัดกิจกรรม ร้อยละ 15.05

- พ่อ แม่ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรม ร้อยละ 11.20

จากการสำรวจพฤติกรรมการอ่านหนังสือของนักเรียนครั้งนี้ ยังพบอีกว่า

1. หนังสือยอดนิยมนับ 3 อันดับแรก นอกเหนือจากหนังสือเรียน หลักสูตรหนังสือค้นคว้าอ่านเพิ่มเติม มีดังนี้

1.1 ประถมศึกษา

- นิทาน
- การ์ตูน
- สารคดี

1.2 มัธยมศึกษาตอนต้น

- นิตยสาร วารสาร
- เทคโนโลยี
- การ์ตูน

1.3 มัธยมศึกษาตอนปลาย

- นิตยสาร วารสาร
- หนังสือพิมพ์รายวัน
- หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์

2. หนังสือหรือสื่อในห้องสมุดควรปรับปรุงให้เพียงพอเป็นลำดับแรก

2.1 ประถมศึกษา

- สารคดี

2.2 มัธยมศึกษาตอนต้น

- หนังสือ ตำราเรียน
- การ์ตูน
- นิทาน นวนิยาย
- คอมพิวเตอร์สืบค้นข้อมูล

2.3 มัธยมศึกษาตอนปลาย

- หนังสือค้นคว้าอ่านเพิ่มเติม

3. หนังสือหรือสื่อในห้องสมุดควรปรับปรุงให้ทันสมัยเป็นอันดับแรก

3.1 ประถมศึกษา

- การ์ตูน

3.2 มัธยมศึกษาตอนต้น

- คอมพิวเตอร์สืบค้นข้อมูล
- นิทาน นวนิยาย
- หนังสือค้นคว้าอ่านเพิ่มเติม
- สารคดี
- หนังสือพิมพ์รายวัน
- เทคโนโลยี
- ซีดี วีซีดี ซอฟต์แวร์ประกอบการศึกษา

3.3 มัธยมศึกษาตอนปลาย

- หนังสือ ตำราเรียน

ข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

1. สนับสนุนการดำเนินงานให้ต่อเนื่องและครอบคลุมถึงกลุ่มผู้ปกครอง
2. เสริมสร้างความเข้าใจการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้เป็นหน้าที่ของครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มิใช่เฉพาะกลุ่มสาระภาษาไทยหรือครูบรรณารักษ์
3. โรงเรียนควรกระตุ้น ส่งเสริม และบูรณาการกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านไว้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนากิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อปลูกฝัง ส่งเสริมเด็กและเยาวชนเป็นผู้ใฝ่เรียน ใฝ่รู้จนเป็นนิสัย

4. องค์การในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการร่วมเป็นเครือข่ายจัดกิจกรรมส่งเสริมข้าราชการ ลูกจ้าง รักการอ่านและการเรียนรู้ เพื่อเป็นตัวอย่างการสร้างค่านิยมแก่กลุ่มเป้าหมายอื่นๆ

5. องค์การที่มีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารจัดการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ควรส่งเสริม สนับสนุน การสร้างเครือข่ายภาคีร่วมจัดงาน ร่วมพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยให้ถือเสมือนว่า การร่วมจัดงานเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

6. การประกวด แข่งขัน ควรจัดตั้งแต่ระดับสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ เพื่อค้นหาสุดยอดนักเรียนที่มีศักยภาพแต่ละด้าน และเป็นการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง

7. การวางแผนบริหาร โครงการไม่ควรยืดหยุ่นเกินไป ควรให้เวลากับการเตรียมการของโรงเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม

8. ส่งเสริม สนับสนุนการประกวด นักเรียน ครู ผู้บริหารและโรงเรียนรักการอ่านยอดเยี่ยม ระดับชาติ ห้องสมุดยอดเยี่ยม และ มุมหนังสือในโรงเรียนยอดเยี่ยม ระดับชาติ ในปีงบประมาณ 2550 เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และความต่อเนื่องของโครงการ

9. ติดตามผลสัมฤทธิ์การพัฒนาห้องสมุดให้มีชีวิตของโรงเรียนแกนนำ ทั้ง 1,750 โรงเรียน

10. กระทรวงศึกษาธิการและสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนควรสนับสนุนการจัดพิมพ์ “คู่มือจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านระดับประถมศึกษา” แก่โรงเรียนเอกชนขนาดเล็กที่อยู่ส่วนภูมิภาค

11. ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับ โรงเรียนแกนนำ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นแกนนำพัฒนาให้กับ โรงเรียนภายในเขตพื้นที่เดียวกันต่อไป

12. ส่งเสริม สนับสนุน สร้างเครือข่ายระดมทุนหรือปรับการบริหารจัดการห้องสมุดให้สามารถมีรายได้เป็นของตนเอง

13. ระดับการพัฒนาห้องสมุด ควรนำปัจจัยเกื้อหนุนห้องสมุดแต่ละแห่งเป็นเกณฑ์หนึ่งในการพิจารณา

14. กระทรวงศึกษาธิการแสวงหาภาคีเครือข่ายร่วมจัดกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้วังจันทร์เกษม

15. สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนควรมีสถนบันการแสวงหาภาคีเครือข่ายเพิ่มเติม และติดตามการขยายผลการดำเนินงานศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาห้องสมุดในทุกๆด้าน ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

16. สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนร่วมมือกับภาคเอกชนดำเนินการกิจกรรม Book Start (หนังสือเล่มแรก) เพื่อสร้างสังคมฐานความรู้ ซึ่งเริ่มจากพื้นฐานครอบครัวเป็นตัวกระตุ้นและซึมซับนิสัยรักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก

17. สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนปรับปรุงหนังสือ/สื่อในศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่ทางน้ำให้ทันสมัย รวมทั้งอุปกรณ์เครื่องเล่นที่ทันสมัยในส่วนของมุมเด็กและในมุมอาชีพ

18. สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนจัดสรรงบประมาณซ่อมแซมและดูแลรักษาเรือ ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่ทางน้ำอย่างต่อเนื่อง

ปาฐกถาพิเศษเรื่อง ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา: ปัญหาและทางออก โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

เป้าหมายในการปฏิรูปการศึกษารอบสองในประเด็นที่ 1 ส่วนที่ 1 ปี พ.ศ. 2561 มีการพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ให้มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตในเรื่องนี้ท่านนายกได้กล่าวว่าทางภาครัฐได้เริ่มดำเนินการแล้ว โดยได้กำหนดให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ โดยได้ให้การสนับสนุนตั้งแต่เรื่องของหนังสือเล่มแรก กระตุ้นให้สถาบันครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครอง อ่านหนังสือให้ลูกฟังตั้งแต่ยังอ่านไม่ออก และยังมีเป้าหมายในการที่จะเพิ่มให้คนไทยอ่านเพิ่มมากขึ้นเป็นเท่าตัวใน 3 ปีข้างหน้า

จากเป้าหมายข้างต้นทำให้เห็นว่าการรักการอ่านเป็นส่วนที่สำคัญและเร่งด่วนที่จะต้องส่งเสริมในเกิดขึ้นโดยเร็วเพราะในการพัฒนาประเทศในยุคปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งสังคมของการเรียนรู้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศต้องเป็นผู้ที่มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งการมีนิสัยรักการอ่านก็เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้ประเทศชาติสามารถยืนหยัดอยู่ในสังคมโลกได้อย่างภาคภูมิใจ

รายงานการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต วันพุธที่ 29 เมษายน 2552 เวลา 09.00 – 12.00 น. ณ ห้องประชุมกระทรวงศึกษาธิการ อาคาร วัลลภ ชั้น 2 กระทรวงศึกษาธิการ

สรุปสาระสำคัญดังนี้

1. นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประชุมจะนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีโดยมีเป้าหมาย 2 เรื่อง คือ (1) กำหนดให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ (2) กำหนดให้วันที่ 2 เมษายนทุกปี เป็นวันแห่งการอ่าน

2. คณะทำงานจะเป็นกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน สำนักงาน กศน.จะเป็นคณะทำงาน

3. เป้าหมายการดำเนินงานมี 3 เรื่อง (มอบ กศน. จัดตั้งคณะทำงานทั้ง 3 ชุด โดยมีพระมหาวิศิษฐ์ วชิรเมธี เป็นที่ปรึกษา ให้นำเสนอ Action Plan ภายใน 1 เดือน)

(ก) ทำอย่างไรให้คนไทยมีความสามารถในการอ่าน ในชุดนี้จะมีคณะทำงานตามที่คุณเกียรติชัยเสนอทำเรื่องกิจกรรม แผน งบประมาณ และการส่งเสริมจากทุกภาคส่วนที่ทำงานด้านนี้ รวบรวม สังเคราะห์ตัวอย่างที่ดีที่สุด จากต่างประเทศมาประเมินผล กำหนดตัวชี้วัด

(ข) สร้างนิสัยรักการอ่าน (ให้มีหนังสือดี มีห้องสมุด มีสื่อ หนังสือถึงมือเด็กถึงมือคนอ่าน) ทำอย่างไรระบบและมาตรการทางภาษี จะเพิ่มได้ก็เปอร์เซ็นต์ มีโครงสร้างทางกายภาพอย่างไร

(ค) สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนทำอย่างไร (ใช้คนเท่าไร มีโครงสร้างและนวัตกรรมมีอะไรบ้าง)

แนวทางการใช้งบประมาณเพื่อดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ประจำปีงบประมาณ 2553

1. งบประมาณที่จัดสรรทั้งสิ้น 56,840,000 บาทประกอบด้วย

- งบดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขตละ 160,000 บาท

รวม 29,600,000 บาท

- งบพัฒนาห้องสมุดในโครงการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตต้นแบบในโรงเรียน รุ่นที่ 1, 2 และ 3 รวม 76 โรงเรียน รวมเป็นเงิน 16,140,000 บาท

- งบสนับสนุนห้องสมุดโรงเรียนที่ได้รับโล่ห้องสมุดดีเด่นประจำปี 2552 จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 370 โรงเรียนๆ ละ 30,000 บาท รวมเป็นเงิน 11,100,000 บาท

2. วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน

- เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ของเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน

- เพื่อพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่ สพฐ. กำหนด และ สอดคล้องกับนโยบายห้องสมุด 3 ดี ให้เป็นตัวอย่างอย่างน้อย จังหวัดละ 1 โรงเรียน รวม 76 โรงเรียน

- เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานห้องสมุด และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ให้กับโรงเรียนที่มีผลงานดีเด่น สพท. ละ 2 โรงเรียน รวม 370 โรงเรียน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 39 ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงใน 4 ด้าน โดยสรุปพอสังเขปดังนี้ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา 2543 : 82-84)

ด้านวิชาการ

1. มีความรู้และเป็นผู้นำทางวิชาการ
2. มีความรู้ มีทักษะ มีประสบการณ์ด้านการบริหารงาน
3. สามารถใช้ความรู้และประสบการณ์แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันทั่วถึง
4. มีวิสัยทัศน์
5. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. ใฝ่เรียนใฝ่รู้ มุ่งพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
7. รอบรู้ทางด้านการศึกษา
8. มีความรับผิดชอบ
9. แสวงหาข้อมูลข่าวสาร
10. รายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ
11. ใช้นวัตกรรมทางการบริหาร
12. คำนึงถึงมาตรฐานวิชาการ

ด้านการบริหารงบประมาณ

1. เข้าใจนโยบาย อำนาจหน้าที่ และกิจกรรมในหน่วยงาน
2. มีความรู้ระบบงบประมาณ
3. เข้าใจระเบียบคลัง วัสดุ การเงิน
4. มีความซื่อสัตย์ สุจริต
5. มีความละเอียดรอบคอบ

6. มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
7. หมั่นตรวจสอบการใช้งบประมาณอยู่เสมอ
8. รายงานการเงินอย่างเป็นระบบ

ด้านการบริหารงานบุคคล

1. มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการบริหารงานบุคคล
2. เป็นแบบอย่างที่ดี
3. มีมนุษยสัมพันธ์
4. มีอารมณ์ขัน
5. เป็นนักประชาธิปไตย
6. ปราณีประนอม
7. อดทน อดกลั้น
8. เป็นนักพูดที่ดี
9. มีความสามารถในการประสานงาน
10. มีความสามารถจูงใจให้คนร่วมกันทำงาน
11. กล้าตัดสินใจ
12. มุ่งมั่นพัฒนาองค์กร

ด้านการบริหารทั่วไป

1. เป็นนักวางแผนและกำหนดนโยบายที่ดี
2. เป็นผู้ที่ตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการที่ดี
3. มีความรู้และบริหารโดยใช้ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย
4. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร
5. รู้จักมอบอำนาจและความรับผิดชอบแก่ผู้ที่เหมาะสม
6. มีความรับผิดชอบงานสูง
7. กำกับ ติดตาม และประเมินผล

จากบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาข้างต้นเห็นได้ว่าผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบที่ครอบคลุมในทุกด้านของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสนใจในการทำวิจัยของผู้ศึกษาคั้งนี้ มีผู้ทำการศึกษาไว้ในประเด็นต่างๆ ซึ่งผู้ศึกษาได้นำมาจัดรวบรวมโดยแยกผลการวิจัยที่มุ่งศึกษาปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ดังนี้

1. งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคล

สมาน พลวิจิต ศึกษาบทบาทของผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย (อ้างใน นิติยา แพงสวัสดิ์, 2538) พบว่าการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านนั้นปัจจัยภายนอกมีส่วนสำคัญมากเพราะการสร้างนิสัยรักการอ่านนั้นจะต้องเริ่มสร้างตั้งแต่อายุน้อย ๆ ครอบครัวยังเป็นสิ่งแวดล้อมแรกในชีวิตของเด็กที่ประกอบไปด้วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง ปู่ย่า ตายาย ซึ่งบุคคลเหล่านี้ล้วนมีบทบาทที่สำคัญมากในการวางรากฐานแห่งการรักการอ่าน โดยการเป็นแบบอย่างในการรักการอ่านและสนับสนุนส่งเสริมเด็กในการเข้าถึงสื่อการอ่านต่าง ๆ ทั้งในบ้านและนอกบ้าน กัลยา ขวนมาลัย (2539, หน้า 150-151) พบอีกว่าครอบครัวมีบทบาทมาก โดยเฉพาะพ่อ แม่ ญาติผู้ใหญ่ ที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบเด็ก ครอบครัวยุคใหม่ให้ความสำคัญกับการอ่าน พ่อ แม่ หรือญาติผู้ใหญ่ในบ้านที่รู้หนังสือมักสอนเด็กให้มีทักษะในการอ่าน เช่นเดียวกับสุขุม เฉลยทรัพย์ (2531, หน้า 127-128) ที่พบว่าเด็กที่เติบโตในแวดวงของการอ่านมักจะกลายเป็นนักอ่านหนังสือ รูปแบบการอ่านหนังสือภายในครอบครัว การมีหนังสืออ่านที่สามารถหาอ่านได้ง่ายภายในครอบครัวมีส่วนช่วยวางรากฐานของการสร้างนิสัยในการอ่าน ในทำนองเดียวกัน สมุน อมรวิวัฒน์และทิสนา เขมมณี (2527, หน้า 36-39) ก็ได้พบเช่นเดียวกันว่า ในสังคมไทยยุคของพ่อแม่เป็นปูชนียบุคคลของลูก พ่อแม่เป็นคนเช่นไร ลูกย่อมเป็นคล้ายอย่างนั้น พ่อแม่ปฏิบัติตนอย่างไร มีพฤติกรรมเป็นไปในทางใดเด็กที่อยู่ใกล้ชิดย่อมได้เรียนรู้และเรียนแบบอย่างนั้น จากงานวิจัยของ Martha and others (1978, p. 42) พบว่าการจัดสิ่งแวดล้อมภายในบ้านที่สนับสนุนและเอื้อต่อการอ่านถือว่าเป็นปัจจัยอันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการอ่านของเด็ก เพราะถือว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่สนับสนุนและส่งเสริมการอ่านจะเป็นเด็กที่มีความสนใจและเป็นผู้มีนิสัยในการอ่านเช่นกัน และงานวิจัยของ Smith (1963, p. 524) ก็พบในทำนองเดียวกันว่าผู้ปกครองเป็นบุคคลที่สำคัญในการจัดสิ่งแวดล้อมให้สนับสนุนการอ่านและจะต้องมีบทบาทในการส่งเสริมการอ่านควบคู่กัน ไป เพื่อที่จะทำให้เด็กมีนิสัยในการอ่านและประสบความสำเร็จในการพัฒนาการอ่านของตนเองในอนาคต สหัททยา ชินสมบุญณ์ (2547) พบว่า ครอบครัวมีอิทธิพลและบทบาทต่อการอ่านหรือการสร้างนิสัยรักการอ่านแก่เด็ก ทวีศักดิ์ เดชาเลิศ (2528) พบว่าประสบการณ์การส่งเสริมการอ่านจากบ้านมีความสำคัญที่สุด พาณี พิทักษา (1532) พบว่าบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการอ่านมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับนิสัยในการอ่านของนักเรียน Raymond (1938)

พบว่าสภาพแวดล้อมทางบ้านมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านสูงกว่าความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน และ Lee (1985, p.2051 – A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบบางประการของสภาพแวดล้อมภายในบ้านที่สนับสนุนให้เด็กในวัยเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการอ่าน พบว่ารูปแบบการปฏิสัมพันธ์ทางภาษากับโครงสร้างทางภาษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ในการอ่าน ผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านสูงกว่าระดับคะแนนเฉลี่ยจะปฏิบัติกิจกรรมประเภท อ่านหนังสือให้เด็กฟัง จัดหาหนังสือและวัสดุการอ่านอื่นๆ พร้อมทั้งกิจกรรมทางการศึกษากับกิจกรรมทางภาษาให้แก่เด็ก และชักชวนเด็กให้อ่านหนังสือในเวลาว่างมากกว่าผู้ปกครองของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านอยู่ในระดับคะแนนเฉลี่ย อย่างไรก็ตามงานวิจัยของจิราพร คำด้วง พบว่าบทบาทของผู้ปกครองมีผลต่อความสนใจในการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 น้อยมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวัยของนักเรียนอยู่ในช่วงวัยรุ่น อายุระหว่าง 16 – 18 ปี ซึ่งเป็นวัยที่ไม่ชอบการบังคับมีความคิด ความต้องการที่เป็นของตนเอง ต้องการความเป็นอิสระ ต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคม ดังนั้นกลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลมากกว่าพ่อแม่ อย่างไรก็ตามเด็กในวัยนี้ก็ยังคงต้องการความรักความอบอุ่นและความเข้าใจจากครอบครัวและครูในโรงเรียนเช่นกัน ละเมียด ลิมอักษร (อ้างในทวีศักดิ์ เดชเดโช, 2528, หน้า 19) พบว่าโรงเรียนจะต้องช่วยแนะแนวทางให้แก่เด็ก ไม่ควรปล่อยให้เด็กอ่านไปตามเรื่อง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่เป็นตัวบุคคลทั้งที่บ้านและโรงเรียนมีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมในการรักการอ่าน

2. งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยด้านสถานที่

กรมวิชาการ (2544) ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการอ่านของนักเรียนและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในโรงเรียน พบว่าปัจจัยภายนอกมีส่วนทำให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน โดยผลการวิจัยพบว่าสถานที่ที่นักเรียนประถมศึกษารักไปอ่านมากที่สุด คือ ห้องสมุดโรงเรียนและบ้าน เช่นเดียวกับ จินตนา เฟ็งรักษา (2544) ซึ่งศึกษาเรื่อง การใช้ห้องสมุดโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่านักเรียนมีความเห็นว่าห้องสมุดโรงเรียนมีประโยชน์อยู่ในระดับมาก ในการใช้เพื่อการเรียน การสอน นะโรดม อินตะปัน (2544) ศึกษาการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเอกชน อำเภอเมืองลำพูน พบเช่นเดียวกับ จินตนา เฟ็งรักษา ว่านักเรียนมีความคิดเห็นว่าห้องสมุดโรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน ช่วยให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวาง นักเรียนยังเห็นอีกว่าห้องสมุดอย่างที่เป็นอยู่มีประโยชน์ ส่งเสริมให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้รักการอ่านหนังสือ ทำให้เพลิดเพลินและผ่อนคลาย ประภัสสร ปันสวน (2546) ศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักการอ่าน

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22 อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า นักเรียนจะใช้เวลาว่างและวันหยุดในการอ่านหนังสือและจะไปอ่านที่ห้องสมุด หยาชวล เลิศวีระสวัสดิ์ (2546) ศึกษาเรื่องความต้องการของครูเกี่ยวกับการพัฒนาห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ ในโรงเรียนพระหฤทัย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการพัฒนาห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ในห้องสมุด โรงเรียนต้องจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการจัดหาหนังสือใหม่ รมณรงค์ให้ครูและนักเรียนเข้ามาใช้ทรัพยากรของห้องสมุด จัดมุมขึ้นงานดีเด่นไว้เพื่อการเรียนรู้และจัดหาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ช่วยในการค้นคว้า ชมพูนุท สิริพรหม (2549) ทำการศึกษาพฤติกรรมการอ่านของ นักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสุสิรินทร จังหวัดขอนแก่น พบว่า สถานที่ที่นักศึกษาอ่านเป็นประจำคือห้องสมุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าห้องสมุดเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียน เพราะห้องสมุดเป็นสถานที่ที่มีวัสดุการอ่านที่หลากหลายตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างครอบคลุม

3. งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยด้านกิจกรรม

หัตถินทร์ โคทวิ (2542) พบว่า การใช้กิจกรรมที่เน้นกระบวนการกลุ่มในการพัฒนาความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพิน สุริยวรรณ (2542) ได้ทำการวิจัยผลของการใช้เทคนิคกลุ่มร่วมมือที่มีต่อการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านหลังการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคกลุ่มร่วมมือสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นริศรา หงษ์หนึ่ง (2547) พบว่าความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังจากการเรียนรู้โดยวิธีสอนตามแนวคิดการสร้างความรู้ใหม่ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดวงหทัย เมธา (2551) ศึกษาเรื่องการสร้างและใช้แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคาราวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักการอ่านของนักเรียนสามารถส่งเสริมการรักการอ่านของนักเรียนได้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก นักเรียนใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ในการอ่านหนังสือโดยใช้เวลาอ่านครั้งละ 30 นาที หนังสือที่ชอบอ่านมากที่สุดคือหนังสือการ์ตูน และยืมหนังสือจากห้องสมุดไปอ่านที่บ้านสัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง จากการร่วมกิจกรรมทำให้นักเรียนได้รับความรู้เพิ่มเติมและอยากอ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการบันทึกการอ่านที่มีคุณภาพระดับดีมาก สุจิรา จิรจรัสตระกูล (2552) ศึกษาเรื่องการสร้างหนังสือการ์ตูนเพื่อส่งเสริมการอ่าน

และเขียนคำยาก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า หนังสือการ์ตูน สามารถส่งเสริมทักษะการอ่านและเขียนคำยากได้ อัญชัญ พิมุ (2552) ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดขุนคอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้เรียนมีทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจสูงกว่าเกณฑ์การผ่านสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนซึ่งตั้งไว้ที่ ร้อยละ 75 และระดับคุณภาพของผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก วุฒิพงษ์ คำเนตร (2553) ศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมตามแนวคิดสร้างความรู้นิยมนเพื่อส่งเสริมทักษะและนิสัยรักการอ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า หลังการทดลองนักเรียนมีทักษะการอ่านความเข้าใจในการอ่าน และนิสัยรักการอ่านสูงขึ้น ภคภรณ์ เกิดผล (2553) ศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านริมใต้ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แผนการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาสามารถส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนได้ โดยคะแนนพฤติกรรมรักการอ่าน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 81.10 และพฤติกรรมการอ่านอยู่ในระดับดีมาก

การสร้างและการใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่หลากหลาย เหมาะสมทั้งวัย ความสนใจ และความต้องการในช่วงวัยของผู้เรียนมีผลต่อพฤติกรรมและนิสัยรักการอ่านของนักเรียนดังที่งานวิจัยข้างต้นได้กล่าวไว้

งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยด้านการกำหนดกลยุทธ์

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการอ่านจึงได้กำหนดไว้ในมาตรา 24 ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงยึดการปฏิบัติจริงให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีสาระสำคัญได้แก่ การสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในสังคม โดยมุ่งหวังให้ผู้ที่ผ่านการศึกษาแต่ละคนมีคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ เป็นผู้มีความสามารถในการคิด เป็นผู้ใฝ่รู้ และสามารถแสวงหาความรู้ที่มีคุณค่าในการดำรงชีวิต การทำงาน และการพัฒนาสติปัญญา ซึ่งการที่ผู้เรียนจะมีคุณลักษณะดังกล่าวจะต้องมีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีทักษะในการอ่าน สามารถติดตามความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี สามารถใช้ความรู้ในการอ่าน การศึกษาค้นคว้า สามารถคาดหมายความเปลี่ยนแปลงในสังคมและสิ่งแวดล้อม และนำมาพัฒนาความคิดได้อย่างเหมาะสมมีคุณค่าต่อตนเองและสังคม การที่จะทำให้เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาข้างต้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้นั้นการกำหนดทิศทางการบริหารจัดการในการดำเนินงานจึงมีความสำคัญมาก นิติ ในพรม (2546) ได้ศึกษาผลการบริหารจัดการ

งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การดำเนินงานบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาภาพรวมดี ส่วนที่ต้องปรับปรุงคือ ด้านการตรวจสอบภายใน การวิเคราะห์ประเมินผล ค้นหาสาเหตุข้อบกพร่องและแนวทางปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คณิต ไชยลังการ (2546) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียน ไตรมิตร อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็น ช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุน กำหนดแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา และจัดทำแผนงาน โครงการน้อยมาก ทำให้สถานศึกษาไม่ได้รับความร่วมมือ ส่งเสริมสนับสนุน ช่วยเหลือในการจัดการศึกษาจากชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อารีย์ พูลมาก (2547) ได้ศึกษาสภาพการวางแผนงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน พบว่า ด้านการกำหนดทิศทาง ของสถานศึกษาควรมีการกำหนดร่วมกันระหว่าง โรงเรียน ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและควรคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ส่วนด้าน การกำหนดกลยุทธ์ควรมีการกำหนดร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนร่วมในการจัด การศึกษา ปรีชา ปรัชญสิทธิกุล (2547) ศึกษาเรื่องการสนับสนุนการวางแผนการศึกษา ของผู้บริหาร โรงเรียนในอำเภอแม่ทา เขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ได้สนับสนุนให้มีคณะทำงานรับผิดชอบในการวางแผน สร้างความเข้าใจในภารกิจหน้าที่ ให้แก่บุคลากร มีการกำหนดหน้าที่ของผู้รับผิดชอบในการวางแผนและนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บุคลากรมีส่วนร่วมกำหนดรายละเอียด ของแผนงานและโครงการ ครู และผู้เรียน ได้เรียนรู้ร่วมกันจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น มีการจัด ประชุมสัมมนาและศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน มีการสร้างขวัญและกำลังใจ ให้แก่บุคลากรและมีคณะกรรมการวัด และประเมินผลการเรียนตามสภาพที่เป็นจริง สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ในหลักสูตร ส่วนที่ไม่ได้สนับสนุนคือ การพัฒนาระบบข้อมูล สารสนเทศทางการศึกษาให้เป็นปัจจุบัน ภิญญา กันหา (2550) ได้ประเมินโครงการส่งเสริมนิสัย รักการอ่าน โรงเรียนอัมพวันวิทยาโดยใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปป์ (CIPP Model) พบว่า ในการดำเนินโครงการควรสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ให้กับผู้เรียน จัดหาหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ให้เพียงพอสำหรับการจัด กิจกรรมตลอดปีการศึกษา เตรียมความพร้อมของห้องสมุด และดำเนินโครงการแบบมีส่วนร่วม ระหว่าง ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการบริหาร โรงเรียนและนักเรียน ในทุกขั้นตอนเพื่อนำไปสู่ การดำเนินงานตามแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อนิวัช แก้วจันทน์ (2551, หน้า 3) พบว่า ภายใต้อความพยายามในการจัดการปัจจุบันที่มีความยุ่งยาก และสลับซับซ้อน ความสำเร็จในวันนี้อาจไม่สามารถนำไปใช้ได้ในอนาคตหรือการดำเนินงานที่เคยล้มเหลวในอดีตอาจนำกลับมาใช้ได้อีกครั้งในอนาคตก็ได้ ความไม่แน่นอนทำให้ผู้บริหารต้องหากกลยุทธ์มาใช้ในการจัดการ เพื่อให้ห้องค์การดำรงอยู่และแข่งขันได้ โดยพบว่ากลยุทธ์ที่อยู่ในลักษณะเตรียมพร้อม มีการวางแผน หรืออยู่ในลักษณะอื่น เช่น แฝงอยู่ในแผนนโยบายธุรกิจ หรือทิศทางองค์กร การจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายเชิงธุรกิจถือว่ามีความสำคัญต่อการดำเนินงานในองค์กร มีการกำหนดทิศทางองค์กรได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ปรัชญา เป้าหมายและวัตถุประสงค์ เบญจมาภรณ์ พัฒนพงศา (2553) ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ปีงบประมาณ 2551 พบว่าผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 4 ได้กำหนดเป้าหมายที่จะดำเนินงานนำมาวางแผนจัดกิจกรรมจัดทำแผนกลยุทธ์เป็นไปตามเป้าหมาย และงบประมาณที่กำหนด นำเสนอคณะกรรมการเขตพื้นที่ให้ความเห็นชอบ การกำหนดกลยุทธ์ในการวางแผนโครงการ กิจกรรมในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจะต้องอาศัยความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย อีกทั้งยังต้องมีกระบวนการติดตามตรวจสอบที่เป็นรูปธรรม จากงานวิจัยข้างต้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการกำหนดกลยุทธ์

เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาวิจัยทั้งหมดจะพบว่าผู้บริหารจะต้องมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้เป็นรูปธรรม โดยการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของการมีนิสัยรักการอ่านของนักเรียนในยุคแห่งข้อมูลข่าวสารที่ผู้อ่านมากย่อมเป็นผู้ที่รู้มาก ประสบความสำเร็จได้มากสอดคล้องกับการศึกษารุ่นนี้ที่ต้องการหาคำตอบ สำคัญว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวทางในการบริหารจัดการในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนอย่างไร โดยยึดกรอบนโยบาย มาตรการและแนวทางการดำเนินงานในส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2549 เป็นแนวทางในการศึกษา